

Κωστής Κοκκινόφτας
Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου
**ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΤΥΠΟ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΤΗΣ ΑΓΓΛΟΚΡΑΤΙΑΣ:
ΕΘΙΜΑ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ**

Στον κυπριακό τύπο των πρώτων χρόνων της Αγγλοκρατίας εντοπίζονται πολλά δημοσιεύματα, που περιγράφουν τις συνήθειες και τον τρόπο ζωής των Κυπρίων της εποχής. Ανάμεσά τους περιλαμβάνονται και μερικά, που αναφέρονται στα έθιμα της μέρας του Πάσχα, της σημαντικότερης για τον ελληνικό λαό χριστιανικής γιορτής και της πλουσιότερης σε εορταστικές εκδηλώσεις. Τη μέρα αυτή, όπως αναφέρεται, φρόντιζαν να μεταβαίνουν όλοι στις γενέτειρές τους και να συνεορτάζουν με τους συγγενείς και φίλους το μεγάλο γεγονός της Ανάστασης του Θεανθρώπου¹.

Ένα από τα χαρακτηριστικότερα έθιμα της μέρας, το οποίο συνέτεινε σε μεγάλο βαθμό στην καλλιέργεια της συναδέλφωσης και της αλληλεγγύης μεταξύ των κατοίκων, ήταν το έθιμο της Χριστιανικής Αγάπης². Πολύτιμες πληροφορίες γι' αυτό αντλούμε από καταγραφή του από τους γεροντότερους κατοίκους του χωριού Άγιος Δημήτριος Μαραθάσας, όπου διατηρήθηκε μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1910, καθώς και από μεμονωμένα άρθρα και σκόρπια δημοσιεύματα στον κυπριακό τύπο των αρχών του 20ού αιώνα. Οι ρίζες του ανάγονται στις αρχαίες χριστιανικές αγάπες, όπως ονομάζονταν τα κοινά δείπνα των πρώτων Χριστιανών, τα οποία συμβόλιζαν την αγάπη και ενότητα, που υπήρχε ανάμεσά τους³. Σε αυτά συμμετείχαν σχεδόν όλοι οι Χριστιανοί της εποχής, που συναθροίζονταν σε ορισμένο μέρος, όπου, αφού έψαλλαν ύμνους και διάβαζαν περικοπές από την Παλαιά και Καινή

1. Βλ. *Φωνή της Κύπρου*, 1/14.4.1923. Βλ. *Δημοσίευμα* 13.

2. Για το έθιμο αυτό, όπως ετελείτο στο χωριό Άγιος Δημήτριος βλ. Κωστή Κοκκινόφτα, *Χωριά και Μοναστήρια της Νότιας Μαραθάσας*, Λευκωσία 1995, σ. 88. Επίσης βλ. Κλεόβουλου Μυριανθόπουλου, *Κυπριακαί Σελίδες*, Λεμεσός 1949, σ. 58-59· Μαρούλας Χρυσοχού-Καθητζιώτη, *Πέρα Πεδί αγαπημένο*, Λεμεσός 2000, σ. 76-77.

3. Για την περιγραφή του αρχαίου εθίμου βλ. Βασιλείου Στεφανίδου, «Λείψανον αρχαίων Αγαπών εν τη Ορθοδόξω Εκκλησία», *Επετηρίς Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών* 10 (1933) 39-42.

Διαθήκη, τελούσαν το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας. Στη συνέχεια παρακάθονταν σε λιτό δείπνο, που προσφερόταν από τους πιο εύπορους Χριστιανούς.

Σύμφωνα με το έθιμο, οι κάτοικοι στα χωριά της Κύπρου προσέρχονταν στην εκκλησία για τη λειτουργία της Ανάστασης, έχοντας μαζί τους καλάθια με κρασί και διάφορα φαγώσιμα, όπως παξιμάδια, φλαούνες, κόκκινα αυγά και χαλλούμια. Η λειτουργία, που τότε ετελείτο κατά τις πρώτες πρωινές ώρες, ξεκινούσε μόνο όταν όλα τα μέλη της κοινότητας ήταν παρόντα, στο δε μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας προσέρχονταν όλοι, «νηστεύσαντες και μη νηστεύσαντες». Πρώτοι μεταλάμβαναν οι γεροντότεροι και στη συνέχεια οι έγγαμοι και οι άγαμοι. Με την ίδια σειρά ακολουθούσαν οι γυναίκες, ενώ τα παιδιά μεταλάμβαναν ύστερα που φιλούσαν, σε ένδειξη σεβασμού και εκτίμησης, το χέρι των παππούδων και των γονέων τους, και ζητούσαν την ευχή τους. Ακολούθως, μετά το τέλος της θείας λειτουργίας, ο ιερέας ευλογούσε τα φαγητά με ειδική ευχή, αυτή «των καλάθιων»⁴, όπως την αποκαλούσαν, πιθανόν αυτή που λέγεται κατά την τέλεση της αρτοκλασίας: «Κύριε Ιησού Χριστέ, ο Θεός ημών, ο ευλογήσας τους πέντε άρτους...». Στη συνέχεια κάθονταν όλοι σε κοινό τραπέζι, που ετοιμαζόταν για τον σκοπό αυτό στην αυλή της εκκλησίας.

Στο μεταξύ, μερικές από τις γυναίκες μετέβαιναν στα σπίτια και, αφού ετοιμάζαν κάποια επιπρόσθετα φαγητά, επέστρεφαν στον χώρο της μεγάλης γιορτής και συμμετείχαν στη διασκέδαση. Αρχικά ο ιερέας, ο οποίος καθόταν σε προνομιούχο θέση, έψαλλε το «Χριστός Ανέστη» και ακολούθως οι ψάλτες με τους υπόλοιπους παριστάμενους συνέχιζαν με άλλα αναστάσιμα τροπάρια, με δημοτικά τραγούδια ή με άλλα άσματα και «τσιαττιστά». Η διασκέδαση κρατούσε μέχρι αργά το απόγευμα και περιλάμβανε επίσης διάφορα αγωνίσματα, στα οποία οι νέοι του χωριού επεδείκνυαν την παλικάριά τους, όπως η ανύψωση κάποιας βαριάς πέτρας, ενώ οι κοπέλες έστηναν τις λεγόμενες «σούσες». Η γενικότερη γιορταστική ατμόσφαιρα και η μόλις πριν από μερικές ώρες συμμετοχή όλων στο «κοινόν ποτήριον», έδινε την ευκαιρία σε ορισμένους από τους πλέον σεβαστούς κατοίκους να μεσολαβήσουν και να συμφιλιάσουν όσους είχαν μεταξύ τους κάποιες προστριβές και παρεξηγήσεις. Έτσι, το έθιμο αυτό συνεργούσε στην καλλιέργεια της συγχώρεσης και συναδέλφωσης των μελών της κοινότητας, γεγονός που συνέτεινε στην κοινή αντιμετώπιση

4. Για την ευχή αυτή γίνεται αναφορά στο δημοσίευμα της *Φωνής της Κύπρου*, ημερομηνίας 1/14.4.1923. Βλ. *Δημοσίευμα* 13.

των αντίξωων συνθηκών, που προκαλούσαν η κακή κατάσταση της κυπριακής οικονομίας της εποχής και η ξένη κατοχή.

Το έθιμο της Χριστιανικής Αγάπης συναντάται στις αρχές του 20ού αιώνα και σε άλλες ελληνικές περιοχές, γεγονός που φανερώνει τη διαχρονική ενότητα των διαφόρων τμημάτων του Ελληνισμού, τα οποία διατήρησαν, κατά τη διάρκεια των αιώνων, έθιμα με κοινές ρίζες. Στην Τήνο, για παράδειγμα, η Χριστιανική Αγάπη ετελείτο τη Δευτέρα του Πάσχα και, όπως αναφέρεται σε τοπική εφημερίδα του έτους 1907, μετά τη θεία λειτουργία της ημέρας όλοι οι κάτοικοι παρακάθονταν σε κοινή τράπεζα και συνεόρταζαν αδελφικά την Ανάσταση⁵. Παρόμοιο έθιμο συναντάται επίσης και στα χωριά της Μακεδονίας, στις αρχές της δεκαετίας του 1920. Σύμφωνα με τον δάσκαλο Ιωάννη Καρακούλα, ο οποίος, μαζί με άλλους Κύπριους δασκάλους, είχε ανταποκριθεί σε έκκληση της ελληνικής κυβέρνησης και είχε μεταβεί για να διδάξει στα χωριά της Βορείου Ελλάδας, μετά την απελευθέρωσή τους, το έθιμο αυτό συνδεόταν με τη γιορτή του πολιούχου της Μακεδονίας Αγίου Δημητρίου και αφορούσε το Σάββατο πριν από τη γιορτή του, που σύμφωνα με παλιά τοπική συνήθεια, γιορταζόταν ως Ψυχοσάββατο⁶. Όπως αναφέρει ο Καρακούλας, ετοιμάζονταν τότε κόλλυβα

5. «Εκ της από δεκαετίας εκδιδομένης εν Τήνω καλής εφημερίδος "Προόδου" μανθάνομεν ότι την δευτέραν ημέραν του Πάσχα και φέτος ετελέσθη εν τω χωρίω Κτικιάδω, κατά πανάρχαιον έθιμον, η πανήγυρις της "Αγάπης", έθιμον, καθ' ό πάντες οι κάτοικοι του χωρίου, εν αδελφική συμπνοία, μετά το πέρας της τελουμένης πανδήμους εν εκείνη τη ημέρα λειτουργίας, εν κοινή παρακάθηνται τραπέζη και συνεορτάζουσιν αδελφικώς εν χαρά πνευματική την ανάστασιν του Σωτήρος». Βλ. «Αρχαϊκόν έθιμον», *Εκκλησιαστική Αλήθεια* 31 (1907) 313.

6. «Το προ της εορτής του Αγίου Δημητρίου Σάββατον εορτάζεται εις πάντα τα χωρία ως ψυχοσάββατον εκ παλαιού μόνον εθίμου. Αφ' εσπέρας πάσαι αι γυναίκαι ετοιμάζουσι διά τας ψυχάς των τεθνεότων ου μόνον κόλλυβα, αλλά και διάφορα φαγητά και γλυκίσματα, τα οποία την επομένην ημέραν φέρουσιν εις την εκκλησίαν και μετά την μνημόνευσιν των κεκοιμημένων διαμοιράζονται εις πάντας τους Χριστιανούς, εις τας κοινάς λεγομένας τραπέζας, εντός του ναού, απαράλλακτα όπως αι κοιναί τράπεζαι, αι αγάπαι ως ελέγοντο, αι οποίαι εγένοντο εν τη Εκκλησία της Ιερουσαλήμ κατά τους πρώτους χρόνους της ιδρύσεως της Εκκλησίας». Βλ. *Φωνή της Κύπρου*, 6/19.2.1921.

και διάφορα φαγητά και γλυκίσματα, τα οποία διαμοιράζονταν την επομένη μέρα, μετά τη μνημόνευση των κεκοιμημένων, στους παρευρισκόμενους στον ναό, κατά παρόμοιο τρόπο που γίνονταν οι κοινές τράπεζες στην Εκκλησία των Ιεροσολύμων τα πρώτα χριστιανικά χρόνια.

Στην Κύπρο το έθιμο της Χριστιανικής Αγάπης διατηρήθηκε μέχρι τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα, αφού καταγράφεται σε δύο τουλάχιστον δημοσιεύματα του κυπριακού τύπου των ετών 1917 και 1919 να τελείται «πολλαχού της Κύπρου» και στο χωριό Άγιος Δημήτριος, αντιστοίχως⁷. Στη συνέχεια, όμως, ατόνησε και με το πέρασμα του χρόνου καταργήθηκε, εξαιτίας των γενικότερων κοινωνικών αλλαγών, που καταδίκασαν σε μαρασμό και εξαφάνιση έθιμα αιώνων, τα οποία είχαν σημαντική συμβολή στη διαμόρφωση των ανθρώπινων σχέσεων στα χωριά και τις πόλεις της Κύπρου.

Στα δημοσιεύματα του κυπριακού τύπου, τα οποία αναφέρονται στον εορτασμό του Πάσχα στα πρώτα χρόνια της Αγγλοκρατίας, σημειώνεται ότι οι νέοι και οι νέες συναθροίζονταν, αμέσως μετά τη «λιτή», δηλαδή τον εσπερινό της αγάπης, στην αυλή της εκκλησίας για να παίξουν και να διασκεδάσουν⁸. Δυστυχώς, δεν γίνεται κάποια περιγραφή των διαφόρων αυτών παιγνιδιών και αγωνισμάτων της ημέρας, γεγονός που στερεί όσους θέλουν να μελετήσουν τα ήθη και τα έθιμα των κατοίκων της Κύπρου στα παλαιότερα χρόνια από πολύτιμες πληροφορίες. Από άλλες πηγές, όπως τις καταγραφές των πρωτοπόρων λαογράφων⁹, είναι γνωστά αρκετά από τα παιγνίδια, που έπαιζαν οι νέοι τη μέρα αυτή, όπως το λιγκρί, η πρώτη ελιά, ο ζίζυρος, τα τριάπηδια και άλλα. Στα δημοσιεύματα, όμως, των εφημερίδων, που έχουν επισημανθεί, αναφέρεται ονομαστικά μόνο το έθιμο της σούσας, στο οποίο συμμετείχαν οι κοπέλες με γέλια και τραγούδια.

7. Βλ. *Πατρίς*, 5/18.4.1917· *Κήρυξ*, 19.4.1919. Βλ. *Δημοσιεύματα* 10, 11, αντιστοίχως. Το 1919 ήταν η τελευταία φορά, που τελέστηκε το έθιμο στον Άγιο Δημήτριο, εξαιτίας του φόνου, που, όπως καταγράφεται στο σχετικό δημοσίευμα, έγινε το έτος εκείνο.

8. Βλ. *Πατρίς*, 5/18.4.1918· *Φωνή της Κύπρου*, 1/14.4.1923. Βλ. *Δημοσιεύματα* 10, 13, αντιστοίχως.

9. Ενδεικτικά βλ. Γεώργιου Παπαχαραλάμπους, *Κυπριακά ήθη και έθιμα*, Λευκωσία 1965, σ. 188-190.

Αρκετές αναφορές γίνονται επίσης στο έθιμο της «Λαμπρατζιάς», το οποίο δεν περιοριζόταν μόνο τη νύχτα του Μεγάλου Σαββάτου, όπως επιβίωσε σε ορισμένα χωριά μέχρι τις μέρες μας, αλλά επαναλαμβάνονταν το βράδυ της Κυριακής του Πάσχα, καθώς και της Δευτέρας της Διακαινισμού¹⁰. Η αναφορά σε επανάληψη του εθίμου για τρεις συνεχείς ημέρες είναι αποκαλυπτική για την πολυήμερη διάρκεια των γιορταστικών εκδηλώσεων του Πάσχα.

Ένα άλλο έθιμο, που περιγράφεται στα δημοσιεύματα του κυπριακού τύπου είναι αυτό της περιφοράς του Ιούδα¹¹. Όπως αναφέρεται, την Κυριακή του Πάσχα, ομάδες νέων περιέφεραν ομοίωμα του προδότη μαθητή του Ιησού στις συνοικίες των πόλεων και των χωριών της Κύπρου, και ακολούθως, γύρω στο μεσημέρι, το έκαιγαν εν μέσω πυροβολισμών, γιουχαϊσμάτων και σφυριγμάτων. Στη Λευκωσία, όπως σημειώνεται, το κάψιμο του Ιούδα πραγματοποιείτο στην ενορία του Αγίου Κασσιανού. Αρκετοί δημοσιογράφοι κατηρίαζαν το έθιμο ως βάρβαρο και ζητούσαν τον τερματισμό του, γιατί συνδεόταν με εκδηλώσεις, που, όπως έγραφαν, δεν άρμοζαν στο πνεύμα της αγάπης και της συγχώρεσης της γιορτής της Ανάστασης. Επεσήμαιναν ακόμη, ότι η περιφορά του ομοιώματος του Ιούδα στις διάφορες συνοικίες της πόλης γινόταν χάριν «δεκαρολογίας» και αυτός ήταν ένας επιπρόσθετος λόγος για τον τερματισμό του. Στα δημοσιεύματά τους ζητούσαν επίσης την κατάργηση του εθίμου των πυροβολισμών την ώρα που ο ιερέας έψαλλε το «Χριστός Ανέστη», το οποίο ήταν

10. Βλ. *Ένωσις*, 15/7.4.1894· *Φωνή της Κύπρου*, 1/14.4.1923. Βλ. *Δημοσιεύματα* 1, 13, αντιστοίχως.

11. Βλ. *Ένωσις*, 25/7.4.1894· *Ευαγόρας*, 10.4.1903· *Κύπριος*, 19.4.1908· *Κυπριακός Φύλαξ*, 4.4.1909. Βλ. *Δημοσιεύματα* 1, 3, 4, 6, αντιστοίχως. Μία πολύ ενδιαφέρουσα περιγραφή του εθίμου δίνεται από τη Γερμανίδα Μάγδα Ρίχτερ, η οποία έζησε στα τέλη του 19ου έως τις αρχές του 20ού αιώνα. Βλ. Άννας Μαραγκού (επιμ.), *Magda Ohnefalsch - Richter: Ελληνικά Ηθη και Έθιμα στην Κύπρο*, Πολιτιστικό Κέντρο Λαϊκής Τράπεζας, Λευκωσία 1994, σ. 78-80, πίν. 26-27. Το έθιμο διατηρήθηκε μέχρι το 1931, οπότε καταργήθηκε ύστερα από τα γεγονότα των Οκτωβριανών, λόγω των καταπιεστικών μέτρων των Άγγλων. Βλ. Νέαρχου Κληρίδη, «Η διαπόμπευση του Ιούδα», *Κυπριακά Γράμματα* 16 (1951) 154-155.

επίσης ευρέως διαδεδομένο¹². Σημείωναν δε ότι «εις εορτήν αγάπης και αρμονίας και ειρήνης και κατανύξεως δεν έχουν καμμίαν θέσιν τα όπλα και οι κρότοι των». Τελικά με το πέρασμα του χρόνου και τα δύο έθιμα ατόνισαν και πήραν άλλη μορφή, όπως αυτή των πυροτεχνημάτων. Σε αυτό συνέτειναν και τα πολλά δυστυχήματα, που συνέβαιναν κατά καιρούς, εξαιτίας της χρήσης των όπλων και κάποιων αυτοσχέδιων εκρηκτικών μηχανισμών, που εκρήγνυνταν κατά την καύση του ομοιώματος του Ιούδα. Ένας τέτοιος μηχανισμός τραυμάτισε θανάσιμα, το 1909, ένα δεκατριάχρονο κορίτσι στο προάστιο της Λευκωσίας Άγιοι Ομολογητές, με αποτέλεσμα να ζητηθεί πλέον επιτακτικά η λήψη μέτρων για τον τερματισμό και των δύο εθίμων¹³.

Αρκετές αναφορές στις εφημερίδες της εποχής γίνονται επίσης στο έθιμο της επίσκεψης των πιστών στην Αρχιεπισκοπή και στις Μητροπόλεις, και στην ανταλλαγή ευχών μεταξύ του λαού και των Αρχιερέων¹⁴. Εκτενής περιγραφή του εθίμου γίνεται για την πόλη της Λευκωσίας, στην οποία, ύστερα από τη λειτουργία της Ανάστασης, οι καμπάνες καλούσαν τους Χριστιανούς στην εκκλησία, από όπου, με επικεφαλής τους ιερείς, τους επιτρόπους και τους προεστούς, μετέβαιναν στην Αρχιεπισκοπή για να ευχηθούν στον προκαθήμενο της Κυπριακής Εκκλησίας και να λάβουν την ευλογία του. Όπως τονίζεται στα σχετικά δημοσιεύματα, το έθιμο της επίσκεψης του λαού στους Αρχιερείς γνώρισε στα τέλη του 19ου αιώνα σημαντική κάμψη και ο αριθμός όσων συμμετείχαν σε αυτό μειώθηκε σε μεγάλο βαθμό. Την ίδια μέρα οι Αρχιερείς αντάλλασσαν ευχητήρια τηλεγραφήματα, ανανεώνοντας έτσι τη μεταξύ τους σχέση εκτίμησης και αγάπης¹⁵.

12. Βλ. *Ένωσις*, 25/7.4.1894· *Κύπριος*, 15.4.1900· *Κυπριακός Φύλαξ*, 4.4.1909· *Ελευθερία*, 4/17.4.1909. Βλ. *Δημοσιεύματα* 1, 2, 6, 7, αντιστοίχως. Το ζήτημα των πυροβολισμών, κατά την τέλεση της λειτουργίας της Ανάστασης, απασχόλησε και το Οικουμενικό Πατριαρχείο, με αποτέλεσμα, το 1909, να εκδοθεί σχετική εγκύκλιος για την κατάργησή του. Βλ. «Εκκλησιαστικά Χρονικά», *Εκκλησιαστική Αλήθεια* 33 (1909) 91.

13. Βλ. *Κυπριακός Φύλαξ*, 4.4.1909· *Ελευθερία*, 18/1.5.1909. Βλ. *Δημοσιεύματα* 6, 8, αντιστοίχως.

14. Βλ. *Κύπριος*, 15.4.1900· *Κυπριακός Φύλαξ*, 1.5.1910· *Ελευθερία*, 9/22.4.1922. Βλ. *Δημοσιεύματα* 2, 9, 12, αντιστοίχως.

15. Βλ. *Ελευθερία*, 9/22.4.1922. Βλ. *Δημοσίευμα* 12.

Ανάμεσα στα δημοσιεύματα του κυπριακού τύπου των πρώτων χρόνων της Αγγλοκρατίας, που αναφέρονται στη μέρα του Πάσχα, επισημαίνεται και ένα που αφορά μία αθησαύριστη εγκύκλιο του Οικουμενικού Πατριάρχη (1769-1773) Θεοδοσίου Β΄, του έτους 1772, η οποία διασώθηκε στο Αρχείο της Μονής του Σινά¹⁶. Με αυτήν ο Πατριάρχης Θεοδόσιος καλούσε τους Χριστιανούς της Κωνσταντινούπολης να γιορτάσουν το χαρμόσυνο γεγονός της Ανάστασης κλεισμένοι στα σπίτια τους και αποφεύγοντας οποιεσδήποτε ενέργειες, όπως τραγούδια και διασκεδάσεις, που πιθανόν να εξαγρίωναν τους Τούρκους κατακτητές. Ο Πατριάρχης, όπως αναφέρει στην εγκύκλιό του, είχε κληθεί από τις Οθωμανικές Αρχές και του είχε ζητηθεί να υπενθυμίσει στους ραγιαδες, ότι έπρεπε να φορούν ταπεινά ενδύματα και να μη συναθροίζονται στους δρόμους ή στα προσκυνήματα, διαφορετικά θα υπέκειντο σε διώξεις και τιμωρίες. Το πολύ ενδιαφέρον αυτό έγγραφο, που δημοσιεύτηκε με σύντομη εισαγωγή σε κυπριακή εφημερίδα, του έτους 1908, από άγνωστο αρθρογράφο, αποτελεί μία μοναδική μαρτυρία για τις συνθήκες κάτω από τις οποίες έζησε ο Ελληνισμός στα δύσκολα χρόνια της Τουρκοκρατίας και ειδικά την περίοδο των επαναστατικών κινημάτων, όπως ήταν τότε τα Ορλωφικά (1770-1774). Γι' αυτό και στη συνείδηση των Ελλήνων της εποχής ο Γολγοθάς και η Ανάσταση είχαν συμβολικό χαρακτήρα και ταυτίζονταν αντίστοιχα με τις μαρτυρικές συνθήκες διαβίωσής τους και με την ελπίδα της αναμενόμενης απελευθέρωσης.

ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

1

[Άτιτλο]

Τας εορτάς του Πάσχα διήλθομεν φαιδρώς και χαρμοσύνως, άνευ εκτάκτου ουδ' απευκταίου τινός. Τη εσπέρα του Μεγάλου Σαββάτου ηνάψαμεν, κατά πατροπαράδοτον έθος, εις το προαύλιον της εκκλησίας μεγάλην πυράν, ως καύσιμον ύλην χρησάμενοι πεπαλαιωμένην λέμβον, περίξ της οποίας φαιδροί πάντες προσήλθον θεώμενοι και τούτο το έθιμον εν ενδομύχω χαρά. Τη πρωίαν της μεγάλης Κυριακής του Πάσχα, περί το μεσονύχτιον, εν μέσω χιλιάδων ανημμένων κηρίων, ο από ημισεως περίπου αιώνος διακονών γηραιός πρωθιερεύς Αγίου Λαζάρου, από της εξέδρας, διά της συγκινούσης φωνής του,

16. Βλ. *Φωνή της Κύπρου*, 12/25.4.1908. Βλ. *Δημοσίευμα* 5.

απαγγέλει το Χριστός Ανέστη εν μέσω ισχυρών πολλών και συγχρόνων ολμοβολών, τη δε μεταμεσημβρία όλοι σχεδόν οι πολίται, παντός θρησκευματος, πανηγυρίζουσι μεθ' ημών το Πάσχα εν τω ναώ, εν τω προαυλίω, εν τοις πέριξ οδούς. Όλα τερπνά, όλα ευχάριστα όλα θεία· εν μόνον έθιμον αξιόμεμπτον υφίσταται παρ' ημίν, όπερ οφείλομεν κατά την παρούσαν εποχήν της αναπτύξεως και του πολιτισμού να καταργήσωμεν, ως βάρβαρον και σκληρόν. Τούτο είναι το απηρχαιωμένον κακόν σύστημα της πυρπολήσεως τεχνητού ανδρικού, εκπροσωπούντος τον προδότην του Χριστού μαθητήν, Ιούδαν τον Ισκαριώτην. Και τοιαύτας ημέρας, καθ' άς ο Κύριος ημών εντέλλεται να παρέχωμεν συγχώρεσιν και τοις εχθροίς μας, λίαν αντιχριστιανικόν θεωρούμεν να παραδίδωμεν εις τας φλόγας, μετά τοσαύτης λύσσης, την θεικήν και ανθρωπίνην εικόναν, επί τω λόγω ότι άνθρωπός τις προ δύο περίπου χιλιετηρίδων, θεία επινεύσει, ήμαρτε. Οι γιουχαΐσμοί, οι συριγμοί, η ορμή και η λύσσα, μεθ' ής πυροβολούμεν και την σποδόν έτι του ανθρωπίνου εκείνου ομοιώματος, ενέχει παρ' ημίν αγένειαν και βαρβαρότητα, εκλιπούσα σήμεραν από τας προηγμένας πόλεις. Μέγα και ωραίον πυροτέχνημα δύναται εξαίρετα να αντικαταστήση τον Ιούδα, και τέρψη δε μάλλον και να ευχαριστήση ημάς κατά τοιαύτην ημέραν, καθ' ήν κυρίως χριστιανικόν χρέος επιβάλλει ημίν να συγχωρώμεν τα παραπτώματα των άλλων. Ευελπιστούμεν ότι οι αρμόδιοι, λαμβάνοντες πάντα ταύτα υπ' όψιν, θέλουσι διά συμβουλών και παραινέσεων πείσει το χριστιανικόν πλήρωμα, όπως από του προσεχούς έτους (εάν ζήσωμεν) καταργηθή το αξιόμεμπτον και σκληρόν τούτο έθιμον.

Ένωσις, 25/7.4.1894.

2

Το Πάσχα

Δυνάμεθα να είπωμεν ότι αι εορταί του Πάσχα διήλθον εν πλήρει τάξει. Δεν είχομεν, ως άλλοτε, εν τοις ναοίς τόσους αηδείς και επικινδύνους πυροβολισμούς, οι οποίοι έφερον τόσον θόρυβον και σύγχυσιν. Ο λαός συνέρρευσε εις τας εκκλησίας διά να προσευχηθή και όχι διά να διασκεδάση. Απόδειξιν ότι αι εκάστοτε διδόμεναι συμβουλαί πίπτουσιν εις αγαθήν γην. Ολίγον ακόμη και θα εκλείψη εντελώς το βάρβαρον τούτο έθιμον. Λέγομεν να εκλείψη εντελώς, διότι δεν έλειψαν και εφέτος οι πιστολισμοί και τα εκ τούτων επεισόδια. Ούτω ενός των ολίγων πιστολοφόρων επληρώθη ελαφρώς η χειρ, ακινδύνως ευτυχώς. Αλλά με το έθιμον των πιστολισμών κινδυνεύει να εκλείψη και εν άλλο αρχαϊκόν, κάλλιστον έθιμον, αι επισκέψεις των Χριστιανών προς την εκκλησιαστικήν των αρχήν. Άλλοτε, εις χρόνους όχι

πολύ αφεστώτας, μετά την Ανάστασιν, οι κώδωνες εκάστης εκκλησίας εκάλουν τους Χριστιανούς, οι οποίοι σωρηδόν μετέβαινον εις το συνοδικόν της ενορίας των, και εκείθεν, ηγουμένων πάντοτε των ιερέων, των επιτρόπων της εκκλησίας και των προεστώτων, εις την Αρχιεπισκοπήν, διά να ασπασθώσι την χείρα του θρησκευτικού των αρχηγού και λάβωσι την ευλογίαν του. Από τινων, όμως, ετών το ωραίον τούτον έθιμον περιπίπτει εις αχρησίαν. Εφέτος μάλιστα παρατηρήθη ότι πολύ ολίγοι Χριστιανοί μετέβησαν εις Αρχιεπισκοπήν, όπως υποβάλωσι τα σέβη των εις τον ανώτατον εκκλησιαστικόν άρχοντα. Δεν είναι τούτο ασύγγνωστος αδιαφορία;

Κύπριος, 15.4.1900.

3

Βάρβαρον έθιμον

Το αντιχριστιανικόν και βάρβαρον θέαμα της περιφοράς ανδρικήλου, ως ομοιώματος, δήθεν, του Ιούδα προς δεκαρολογίαν, επανελήφθη και εφέτος κατά την Κυριακήν του Πάσχα. Αντί, όμως, του φανατισμού και του μίσους πρέπει τας καρδιάς των αληθών Χριστιανών να πληροί η αγάπη και η συγγνώμη, ως εδίδαξε διά του βίου και επί του σταυρού Του ο Θεάνθρωπος τους πιστεύοντας εις αυτόν. Ευχόμεθα να εκλείψη το αντιχριστιανικόν θέαμα και διά μίαν φοράν πυρποληθέν το ανδρικήλον να συγκαή και μία οικτρά πλάνη μικράς μοίρας του πολλού πλήθους.

Ευαγόρας, 10.4.1903.

4

[Άτιτλο]

Ο Ιούδας, αφού περιήχθη ανά την πόλιν, εκάη την μεσημβρίαν της Κυριακής του Πάσχα εις τον Άγιον Κασσιανόν, εν μέσω ομοβροντιών.

Κύπριος, 19.4.1908.

5

Το Πάσχα των Ελλήνων επί Τουρκοκρατίας

Κατά προσφάτους ερεύνas εν τη Μονή του Σινά ευρέθη μεταξύ άλλων πατριαρχικών εγγράφων και το επόμενον, διά του οποίου ο κατά το έτος 1772 Οικουμενικός Πατριάρχης Θεοδόσιος Β΄ συνίστα, καθ' υψηλήν επιταγήν, εις τους Χριστιανούς της Κωνσταντινουπόλεως και των προαστίων αυτής να αποφεύγωσι κατά τας ημέρας του Πάσχα πάσαν εκδήλωσιν χαράς και να εορτάσωσι την μεγίστην των χριστιανικών εορτών, μένοντες

κατάκλειστοι εν ταις οικίαις αυτών. Την έκτακτον ταύτην αυστηρότητα προεκάλεσε βεβαίως η μεγάλη της εποχής εκείνης ανωμαλία και η έξαυσις των πνευμάτων. Δεν είναι ίσως άκαιρος η δημοσίευσις του ιστορικού μνημείου επί τη ευκαιρία της του Σωτήρος ημών λαμπροφόρου Αναστάσεως, την οποίαν σύμπας μεν ο Χριστιανισμός πανηγυρίζει μετά πάσης μεγαλοπρεπείας ως την βασιλίδα των εορτών, η δε Ορθόδοξος ημών Εκκλησία υμνεί ως εορτήν εορτών και πανήγυριν πανηγύρεων, διότι παρέχει τούτο εις ημάς εικόνα τινά της τρομοκρατίας των ζοφερών εκείνων χρόνων, καθ' ούς οι ομογενείς ημών ουδ' αυτά τα θρησκευτικά αυτών καθήκοντα ηδύναντο ελευθέρως να εκτελέσωσι. Έπεται το ακριβές κείμενο:

«Εντιμότατοι κληρικοί της καθ' ημάς του Χριστού Εκκλησίας και λοιποί ευλαβέστατοι ιερείς και οσιώτατοι ιερομόναχοι, οι ψάλλοντες εν ταις εκκλησίαις της πόλεως του Γαλατά και του Καταστένου, χάρις εΐη υμίν και ειρήνη παρά Θεού.

Γνωστόν έστω πάσι υμίν, ότι σήμερον προσεκλήθημεν παρά του ενδοξοτάτου Σταμπόλ εφέντη και απελθόντες ηκούσαμεν, αναγνωσθέντος παρρησία, του εκδοθέντος βασιλικού προσκυνητού ορισμού, ο οποίος προστάζει ότι κατά τας ήμερας της Λαμπράς να περάσωσιν όλοι οι Χριστιανοί ραγιάδες με ησυχίαν και σεμνότητα, χωρίς χορούς και τραγούδια και παιγνίδια, και να μην περιπατώσι μαζωμένοι εις τους δρόμους, μήτε να πηγαίνωσιν εις το Μπαλικλί και το Εγρίκαπι και εις άλλα αγιάσματα, αλλά να ησυχάζωσιν εις τα οσπήτια και εις τους οντάδες των.

Προς τούτοις να μη φορούν καλπάκια υψηλά, γούναις, μη προφύλια μεγάλα και άλλα φορέματα μπέτικα και οπού ανήκουν εις τους κρατούντας ημών, δηλαδή σαλβάρια και μηντάνια και άλλα τοιαύτα εμποδισμένα φορέματα, αλλά να φυλάττωσιν απαρασαλεύτως τους προεκδεδομένους βασιλικούς προσκυνητούς ορισμούς περί των ενδυμάτων· όποιος δε τολμήση να παραβή καμμίαν από τας προσταγάς ταύτας, να παιδεύεται με βαρυτάτην παιδείαν. Όθεν, αγαλά και προ ολίγων ημερών σας εγράψαμεν και σας εσυμβουλευσαμεν, ότι διά να περάσετε κατά τας αγίας ταύτας ημέρας ήσυχα και σεμνά, ιδού οπού και τώρα σας φανερώνομεν την γενομένην σφοδράν προσταγήν, και παραγγέλλομεν εις όλους τους Χριστιανούς, μικρούς και μεγάλους, νέους και γέροντας, άνδρας και γυναίκας, ότι να προσέχετε κατά τας αγίας ταύτας ημέρας, κατά τους εκδοθέντας βασιλικούς προσκυνητούς ορισμούς, και να περάσετε όλοι με ησυχίαν και ευταξίαν, και με φορέματα ταπεινά και πενιχρά εις τα οσπήτια και τους οντάδες σας, χωρίς χορούς και τραγούδια και παιγνίδια, και

να μην περιέρχεσθε μαζεμένοι εις τους δρόμους, και να μην πηγαίνετε εις τα αγιάσματα, αλλά να φυλάττετε απαρασαλεύτως τας ανωτέρω προσταγάς, όπου περιέχει ο εκδοθείς βασιλικός προσκυνητός ορισμός· διότι όποιος αθετήση καμμίαν από τας προσταγάς ταύτας ο τοιούτος να ηξεύρη, ότι θέλει παιδευθεί με βαρυτάτην παιδείαν. Και λοιπόν, τέκνα εν Κυρίω αγαπητά, να φανήτε και τώρα ευπειθείς εις τας προσταγάς των πολυχρονίων ημών αυθεντών και να περάσετε σεμνά και ήσυχα, δοξάζοντες τον Άγιον Θεόν και ευχαριστούντες τους πολυχρονίους ημών αυθέντας διά το προς ημάς μέγα έλεος αυτών (ους ο Κύριος πολυετοίη), διά να απολαμβάνωμεν πάντοτε και παρ' αυτών ευσπλαχνίαν και ευμένειαν.

Στοχαζόμενοι λοιπόν όλοι, μικροί τε και μεγάλοι, πόσον απαραίτητον χρέος έχομεν να υπακούωμεν εις τας προσταγάς των πολυχρονίων ημών αυθεντών, ως πιστοί υπήκοοι ραγιάδες, και ότι, αν κανένας τολμήση να παρακούση όχι μόνον εκείνος θα παιδευθή με βαρυτάτην παιδείαν, ό μη γένοιτο, αλλά θέλει προξενηθή κοινόν όνειδος εις όλον το Γένος μας, να φυλάττετε με μεγάλην προσοχήν όλας τας ανωτέρω προσταγάς, τόσον εις τα φορέματα, όσον και εις τα άλλα, όπου είπαμεν.

Ο δε τα φρικτά και σωτήρια Πάθη υπέρ ημών καταδεξάμενος και τριήμερος αναστάς Σωτήρ ημών να σας αξιώση όλους, μικρούς τε και μεγάλους, να εορτάσετε την κοσμοσωτήριον Ανάστασιν Αυτού και εις άλλους πολλούς χρόνους, ου η χάρις και το άπειρον έλεος, συν τη παρ' ημών ευχή και ευλογία, είη υμίν. Ο Πατριάρχης. αφοβ'».

Φωνή της Κύπρου, 12/25.4.1908.

6

[Άτιτλο]

Το έθιμον των πυροβολισμών, δικαιολογούμενον εις παλαιότερους χρόνους, εξακολουθεί και σήμεραν αδικαιολογήτως. Κακοηθέστατον δε έθος είναι το έθος του ομοιώματος του Ιούδα, όπερ διατηρούσι εν ταις πόλεσι τα αμαθέστατα στοιχεία, και εν τισί χωρίοις, υστερούσι της καθολικής προόδου. Εν τω προαστίω Αγίων Ομολογητών, κατά τον πυροβολισμόν τοιούτου ομοιώματος, διερράγη χυτοσιδηρούς σωλήν, αντί πιστολίου χρησιμοποιούμενος, και εν τεμάχιον τούτου ενεπήχθη εις το λιθώδες οστούν παρισταμένης 13ετούς κορασίδος, ήτις μετηνέχθη εις το Νοσοκομείον και επί ημέρας αναίσθητος νοσηλευθείσα απεβίωσεν εν τέλει.

Κυπριακός Φύλαξ, 4.4.1909.

7

[Άτιτλο]

Την λευκότητα του Πάσχα εις την Λευκωσίαν την κατεσπίλωσαν δύο τραγικά δυστυχήματα. Δύο δυστυχήματα οφειλόμενα εις το έθιμο των πυροβολισμών, το επικίνδυνον αυτό έθιμον, το οποίον επιμένουν να κρατούν εις την ζώήν οι μη εννοούντες την αγαλλίασιν της Αναστάσεως, χωρίς την μουσικήν των όπλων. Οι αποδοκιμάζοντες τους πυροβολισμούς του Πάσχα δύνανται ν' αντλήσωσι νέα κατά του «βαρβάρου» εθίμου επιχειρήματα εκ των δύο αιματηρών επεισοδίων των Αγίων Ομολογητών και της πρωτευούσης. Αλλά, μολονότι συμμερίζομαι την κατά του εθίμου τούτου αποδοκιμασίαν, δεν θεωρώ αυτό βάρβαρον, και τούτο διότι έλκει την καταγωγήν του από τους προγόνους μας και συνδέεται με τα ευγενέστερα αυτών αισθήματα. Η εορτή της Αναστάσεως του Χριστού διήγειρεν εις τα στήθη των υποδούλων πατέρων μας ζωηρωτέραν και την ελπίδα της αναστάσεως του έθνους. Την ελπίδα δε ταύτην εξωτερίκευαν οι κρότοι των όπλων, συνοδεύοντες την αναστάσιμον ψαλμωδίαν και διερμηνεύοντες την χαράν, η οποία κατείχεν κατά την μεγάλην εορτήν τους αληθείς εκείνους Χριστιανούς και πατριώτας.

Αλλά ο σεβασμός προς την καταγωγήν του εθίμου των πυροβολισμών δεν δικαιολογεί βεβαίως σήμερα την εξακολούθησίν του. Οι πυροβολισμοί σήμερα και ενοχλητικοί είναι και προς την εορτήν του Πάσχα απαόδουσιν εντελώς. Εις εορτήν αγάπης και αρμονίας, και ειρήνης και κατανύξεως, δεν έχουν καμμίαν θέσιν τα όπλα και οι κρότοι των. Ούτε χρειάζεται θυσία αίματος εις Εκείνον, όστις ουδεμίαν θυσίαν ηθέλησε, παρά έλεος. Φιλελεύθερος

Ελευθερία, 4/17.4.1909.

8

Οι πυροβολισμοί του Πάσχα. Ο θάνατος της κόρης

Τη παρελθούση Πέμπτη εξηνήχθη υπό του Δικαστηρίου Λευκωσίας απόφασις διά τον θάνατον της εξ Αγίων Ομολογητών νεάνιδος, τον οποίον είχε προξενήσει εξ αμελείας μικρός παις εκ του αυτού χωρίου, κατά την Κυριακήν του Πάσχα. Το Δικαστήριον παραδεχθέν ότι ο κατηγορούμενος ήτο ανήλικος, προς δε και ότι είχε μεταμεληθή διά την ολιγωρίαν του εκείνην, εξ ης προήλθεν ο θάνατος της ατυχούς κόρης, απέλυσεν αυτόν, διατάξαν όπως ραβδισθή προς σωφρονισμόν, παρουσία των γονέων του, εν τω αστυνομικώ σταθμώ, όπερ και εγένετο.

Ελευθερία, 18/1.5.1909.

[Άτιτλο]

Σεμνόν και ωραίον έθιμον επανελήφθη τη Κυριακή του Πάσχα μετά πάροδον δεκαπενταετίας, καθ' ό ο ευλαβής προς τους εκκλησιαστικούς άρχοντας του λαός της Λευκωσίας εξεδήλου τον προς τον Αρχιεπίσκοπον σεβασμόν και την υικήν στοργήν. Εν σώματι, αι διάφοροι ενορίαί της πόλεως, προηγουμένων των εφημερίων, και τούτων πάλιν του νεωκόρου (καστελάνου), μετά της μακράς και ερυθράς ράβδου ανά χείρας, προσήλθον διαδοχικώς εις την Αρχιεπισκοπήν και ασπαζόμενοι έκαστος την δεξιάν της Α. Μακαριότητος εδέχετο προσφερόμενον υογινοβαφές πασχάλειον ωόν. Το θέαμα εγένετο πολύ κατανυκτικόν και τα μάλιστα ευοιώνιστον διά τας συμπαθείς σχέσεις, αίτινες ανανεούνται, μεταξύ ποιμενάρχου και ποιμνίου.

Κυπριακός Φύλαξ, 1.5.1910.

Πασχαλινά έθιμα και δυστυχήματα

Κατά παλαιάν συνήθειαν, άνδρες και γυναίκες, πολλαχού της Κύπρου πανηγυρίζουσι ζωηρώς τας ημέρας του Πάσχα και διημερεύουσι περί τους ναούς, ευωχούμενοι και κατόπιν εις διαφόρους παιδείας και αθλητικά αγωνίσματα, ουχί σπανίως δε και εις έριδας και άφθονα ξυλοκοπήματα και κεφαλοσχίσματα επιδόμενοι. Αι κοιναί αυταί τράπεζαι είναι πιθανώς λείψανα των παλαιών «αγαπών» των Χριστιανών. Η συνήθεια αύτη εξέλιπεν ίδια εν ταις πόλεσι και όπου αλλού υπάρχει έλλειψις καταλλήλου χώρου, ή εισεχώρησεν ο λεγόμενος πολιτισμός. Αι γυναίκες, όμως, διατηρούσιν έτι το έθιμον του να στήνωσι «σούσαν» και να αιωρώνται άδουσαι και χαίρουσαι. Αλλ' η «σούσα» μικρού δειν εγένετο πρόξενος σοβαρού δυστυχήματος εν τη ενορία Αγίου Ιωάννου Λευκωσίας. Είχε κοπή η δοκός της οικίας, από της οποίας είχεν αναρτηθή το σχοινί της σούσας, και καταπεσούσα εμωλώπισε σοβαρώς εις διάφορα μέρη του σώματος τέσσερας δεποινίδας και δύο κυρίας, εν αις και την οικοδέσποιναν Καλλιόπην Παρασκευά. Το δυστύχημα ηγγέλθη διά κωδωνοκρουσίας, πλήθος δε πολύ συνηθοίσθη, ίνα παράσχη την βοήθειάν του. Εις τούτο επρωτοστάτησαν κυρίως τα μέλη της φιλοπτώχου αδελφότητος «Αγίου Ιωάννου», εξ ων πρώτος ο κ. Ν. Κάλβαρις, μέλος της επιτροπείας του σωματείου, ο ιατρός κ. Μ. Νικολαΐδης, όστις περιέθαλψε τας παθούσας, περί αυτών δε εξακολουθεί μεριμνών το σωματείον. Δεν είναι η πρώτη φορά, καθ' ήν το

ευεργετικόν εκείνο σωματεῖον προσέρχεται επίκουρον εἰς δεινοπαθήματα, ἐφ' ὧ και ἐπισύρει ἀληθῶς τὸν ἔπαινον και τὴν ἐκτίμησιν τοῦ δημοσίου.

Πατρὶς, 5/18.4.1917.

11

Φόνος ἐν Ἀγίῳ Δημητρίῳ

Κατὰ τὴν Ἀγίαν Κυριακὴν επικρατεῖ σύστημα ἐν Μαραθάσῃ, μετὰ τὴν Θεῖα Λειτουργίαν, ἅπαντες οἱ Χριστιανοί, σὺν γυναῖξί και τέκνοις, νὰ κάθηνται ἐν τῇ αὐλῇ τῆς ἐκκλησίας εἰς κοινόν πρόγευμα, μὴ παραλείποντες νὰ θύωσι γενναίως και εἰς τὸν Βάκχον. Οὕτω συνέβη και κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τελευταίας Ἀναστάσεως. Ἐπελθούσης, ὁμῶς, φιλονικίας μεταξύ τῶν χωρικῶν ἐν Ἀγίῳ Δημητρίῳ, ὁ Ἀντώνης Βασίλη ἐκ Μονιάτη, ἀλλ' ἐγκατεστημένος ἐν Ἀγίῳ Δημητρίῳ, ἐπλήγωσεν θανασίμως τὸν Περικλὴν Γεωργή, ὅστις μετ' ὀλίγον ἀπέθανεν. Ὁ φονεὺς συνελήφθη ὑπὸ τῆς Αστυνομίας.

Κήρυξ, 19.4.1919.

12

Τὸ Πάσχα. Πῶς εωρτάσθη ἐν Λευκωσίᾳ

Τας λαμπράς και κοσμοσωτηρίου εορτάς τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου διήλθεν ὁ Ἑλληνικὸς Ὀρθόδοξος κόσμος τῆς πρωτεύουσας, μετὰ θρησκευτικῆς κατανύξεως και εὐπρεπείας. Δὲν διεκρίνετο, ὁμῶς, ἡ συνήθης ζωηρότης και φαιδρότης, και τούτον ἀποδοτέον εἰς τὸ κρίσιμον τῶν ἐθνικῶν περιστάσεων, ἀς διέρχεται ὁ Ἑλληνισμός. Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος, προσβληθεὶς ὑπὸ ἐλαφρᾶς γρίπης, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἱεουργήσῃ, ὡς ἔθος, εἰς τοὺς διαφόρους ναοὺς τῆς πόλεως· διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον δὲν ἠδυνήθη ὁ Μακαριώτατος νὰ μεταβῇ εἰς Λεμεσόν και προεδρεύσῃ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου. Τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα ἐπεσκέφθησαν τὸν Μακαριώτατον και υπέβαλαν τὰ σέβη τῶν τοῦ ἱερατείου τῆς πόλεως, οἱ ἐνοριακοὶ ἐπίτροποι και πλείστοι τῶν πολιτῶν, δεχθέντες τας εὐλογίας τοῦ Πρωτοθρόνου τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος ἀντήλλαξεν τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα εὐχετήρια τηλεγραφήματα μετὰ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Πάφου, Κιτίου και Κυρηνείας.

Ἐλευθερία, 9/22.4.1922.

13

Ἀπὸ τὴν ἐξοχὴν. Πασχαλινά

Είναι αι παραμοναί της Λαμπρής και ιδού τους εις τας πόλεις εργαζομένους υπαλλήλους να ετοιμάζονται διά το χωρίον των, ένθα, μετά πολύμηνον ή πολυχρόνιον απ' αυτό απουσίαν, θα περάσουν με τους δικούς των τας πασχαλινάς ημέρας. Και η ευχαρίστησις και η χαρά, η οποία πληροί τας καρδίας αυτών, φαίνεται διαφοροτρόπως άμ' ως πατήσωσι το πόδι των εις την γενέτειράν των. Αι συγγενικάί και φιλικαί υποδοχαί περιμένουσι αυτούς, τόσον εις τα κέντρα του χωρίου, όσον και εις την «λαμπρατζιάν», η οποία, κατ' αρχαίον κυπριακόν έθιμον, ανάπτεται εις το προαύλιον της εκκλησίας την νύχταν του Μεγάλου Σαββάτου, διά να επαναληφθή μεγαλυτέρα το βράδυ της πασχαλινής νύχτας, ως και της Δευτέρας. Το κορύφωμα, όμως, της πασχαλινής διασκεδάσεως των νέων και των κοριτσιών, επιφυλάττεται να εκδηλωθή υπό πολλάς εκφάνσεις μετά την «λιτήν», ότε, εις κατάλληλον χώρον, λαμβάνουσι χώραν παιδιαί, μερικάί των οποίων έχουσιν αρχαιόθεν και ελληνικήν την καταγωγήν. Άνευ ιδιαίτερας ευχαρίστου παρατηρήσεως δεν μένει η κατά το τέλος της λειτουργίας του «Καλού Λόγου» αναγιγνωσκομένη ευχή των κοκκίνων αυγών και φλαούνων. Επίσης, ο μετ' ιδιαίτερου μελωδικού ύφους αναγιγνωσκόμενος «Θρήνος της Παναγίας», ο εις κυπριακήν ποιητικήν διάλεκτον γραφείς και εν χειρογράφοις διατηρούμενος, ωθεί τον παρατηρητήν να παρακολουθήση τους κατάματα και άνευ ψιθυρισμού και αναπνοής ακούοντας τούτον χωρικούς. Ταύτα κατ' αντίθεσιν με τας πόλεις και τα μοναστήρια· τα δεύτερα κατακλύζονται υπό χωρικών γειτονικών χωρίων, οι οποίοι θέλουσι να αγρυπνήσωσι την νύχταν του Μ. Σαββάτου μαζί με τους μοναχούς (πρβλ. Σταυροβούνι).

Φωνή της Κύπρου, 1/14.4.1923.

Δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Λαογραφική Κύπρος*, τχ 32 (Λευκωσία 2002), σ. 165-177.